

A konduktív pedagógia

A konduktív pedagógia kialakítója Pető András (1893–1967) orvos, pedagógus a bécsi tudományegyetemen szerzett orvostudományi oklevelet. Tanulmányai befejezése után Ausztriában több rehabilitációs intézmény vezetőjeként (1915–1922) tevékenykedett, majd a semmeringi gyógyintézetben mozgásterápiával foglalkozott (1922–1938). 1938-ban hazatért és kidolgozta a központi idegrendszeri mozgássérültek konduktív pedagógiai módszerét, amelyet alkalmazva a budapesti lakásán is (Klotild u. 4.) gyógyított. A Gyógypedagógiai Nevelőintézet Kísérleti Mozgásterápiai Osztálya 1945 végén nyílt meg Pető András vezetésével, a Vallás-és Közoktatásügyi Minisztérium felügyeletében. Az osztály 1950-ben önállósult és saját épületbe költözött; neve ekkortól Országos Mozgásterápiai Intézet, amely bejáró és bentlakó betegekkel egyaránt foglalkozott, s a Népjóléti, majd az Egészségügyi Minisztérium irányítása alatt. Pető elsőként foglalkozott azokkal a gyermekekkel, akik központi idegrendszeri károsodás következtében váltak mozgássérültté. Meggyőződése volt, hogy van segítség számukra is, a velük való speciális foglalkozás eredményeként lehet fejleszteni mozgásukat. Hosszú harcok árán érte el, hogy Magyarországon megkezdődhetett a konduktív nevelés, az egész személyiséggel foglalkozó, speciálisan felkészített szakemberek, a konduktorok képzése.

1956-ban Pető András az intézetnek saját iskolát szervezett, gyógypedagógiai és általános iskolai tagozattal. 1963-ban, az Országos Mozgásterápiai Intézet megszüntetésével egyidejűleg, létrehozták a Mozgássérültek Nevelőképző és Nevelőintézetét (36/1963. [XII. 21.] Korm. sz. rendelet), és a Művelődésügyi Minisztériumhoz csatolták. A felsőfokú intézet feladatául többek között a speciális, négyéves nevelőképzést határozták meg, amely 1968. szeptember 15-én, 41 fővel, 2 csoportban indult. Az intézet neve 1985. március 28-ától Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete (1022/1985. [III. 28.] MT határozat). 1985. április 16-án adták át új épületét. 1986. szeptember 1-jétől egyedi oktatási intézmény (1986. évi 13. tvr., 31/1986. VIII. 20. sz. MT rendelet). 1987. szeptember 1-jén konduktorképzés helyett konduktor–tanító szak indult, a Budapesti Tanítóképző Főiskolával közösen. 1988-ban az állam létrehozta a Nemzetközi Pető András Alapítványt (1099/1988. [XI. 22.] MT sz. határozat; 1995-től Közalapítvány, 1138/1995. [XII. 27.] Korm. határozat), s annak adományozta az intézet vagyonát.

Az intézet az 1990-es évekre kiterjedt hálózatot épített ki; Magyarország minden megyéjében van legalább egy olyan intézmény (kórház, óvoda, foglalkoztató), ahol szakképzett

konduktorok dolgoznak. A világ számos országában (pl. Nagy-Britanniában) alkalmazott konduktív pedagógiai rendszer tudományos-szellemi központja a budapesti intézet.

A Pető Intézet 1984-ben rendezett először szakmai konferenciát, 1990-ben az Első Konduktív Pedagógiai Világkonferenciát.

2014-ben az intézet átalakult, állami tulajdonba került, s Pető András Főiskolaként indította meg működését a 2014/2015. tanévben.

A konduktív pedagógia fogalma

A konduktív nevelés (a latin *conductio* 'összefoglalás, rávezetés' szóból) a központi idegrendszer károsodása következtében mozgássérült gyermekek és felnőttek rehabilitációjára kialakított nevelési rendszer, egy olyan, speciálisan integrált nevelési folyamat és tanulásvezérlés, amely az adott életkornak megfelelően a mozgássérült személy minden funkciójára kihat, és amelynek lényege az aktív tanuláson alapuló, sokoldalú személyiségfejlesztés. A konduktív pedagógia végső célkitűzése, hogy a mozgássérült az akarati funkciók fejlesztése segítségével alkalmassá váljon az önálló életvitelre és a társadalmi integráció elérésére.

A hagyományos szemlélet szerint az idegrendszeri károsodások visszafordíthatatlanok, és így az általuk okozott fogyatékoságok maradandók. Ezzel ellentétben a konduktív pedagógia azt vallja, hogy a strukturális károsodás következtében fogyatékos emberek képessé válhatnak egy helyesebb működési stratégia kialakítására és egy jobb viselkedés-összerendezési mód elsajátítására. Pető az addig biológiai problémaként felfogott fogyatékoságot elsőként tekintette pedagógiai problémának. Az általa kialakított konduktív pedagógiai rendszer alap gondolata az, hogy az idegrendszer a károsodások ellenére is rendelkezik „tartálékokkal”, új kapcsolatok kiépülésének lehetőségével, amelyek a tanulási-tanítási folyamat megfelelő vezérlésével mozgósíthatók. A konduktív pedagógiai rendszernek köszönhetően a központi idegrendszeri mozgássérült gyerekeknek lehetőségük nyílik arra, hogy – hatalmas kitartással és fáradhatatlan gyakorlás révén – beilleszkedjenek, és önállóan megállják helyüket a hétköznapi életben. A konduktív pedagógia célja nem valamely fogyatékoság közvetlen megváltoztatása, s nem csupán a szigorúan biológiai értelemben vett mozgás- vagy funkciójavítás, hanem a különböző funkciók koordinálása és integrálása, a személyiség egészének fejlesztése és az önmegvalósítás segítése. A program alapelve az, hogy nem a

környezetet kell a csökkent képességekhez igazítani, hanem a mozgássérültet kell képessé tenni a normál, megszokott környezetben való életre, az alkalmazkodásra. A nevelés folyamatában a mozgás fejlesztése nem különálló feladat, hanem a személyiség alakításának fontos, szerves része, és tartalmilag összehangolt, strukturált, módszertanilag egységes elvekre épülő nevelési programok megvalósítása során történik. A program – az életkor és az állapot figyelembevételével – a lehető legteljesebben biztosítja mindazokat a testi, szellemi, érzelmi, erkölcsi, pszichés és szociális fejlődéshez szükséges nevelési és oktatási tartalmakat és feltételeket, amelyek a károsodások ellenére lehetővé teszik az egészséges személyiségfejlődést, s amelyek a későbbiekben az önálló életvitelhez szükségesek – az étkezésem és a tisztálkodáson keresztül a játéktevékenységen át a tanulásig.

A konduktív pedagógia felfogása szerint a valóságos nevelési folyamatban sem különülnek el egymástól az ismeret- és tapasztalatszerzés, az érzelmi, az erkölcsi és az esztétikai nevelés fázisai, hanem egymással igen bonyolult kölcsönhatásban vannak. A konduktív pedagógia minden életkorban a csoportos nevelést alkalmazza. A kisgyermek számára az együttlét motivációs többletet jelent; a konduktív csoportban két-három hetes foglalkozás után a gyermek aktívabbá válik, érdeklődőbbnek tűnik, többet mozog; a közös munkába egyéni módon és egyéni ritmusban kapcsolódhat be. A csoportban foglalkoztatottak azonos feladatokat tanulnak, de a megoldási formák különbözőek, gyermekenként eltérőek. A csoportban végzett munka lerövidíti a tapasztalatszerzés útját, megmutatja egy-egy probléma megközelítésének különböző lehetőségeit, elősegíti a reális (ön)értékelés kialakulását és fokozza az egyén motivációját, a csoport heterogenitása pedig biztosítja, hogy a fejlődés alacsonyabb szintjén álló gyermekek számára mindig van húzóerő.

A konduktív pedagógia természetesen nem alkalmazható minden mozgásszervi betegség esetében; pl. más módszert kell választaniuk az izom- és csontbetegeknek, a végtaghiányosoknak, s a konduktív pedagógia nem tud eredményt elérni az autistákkal és az ún. Rett-szindrómában szenvedő betegekkel sem. Ugyanakkor bizonyított tény, hogy a központi idegrendszeri mozgássérültek legalább 1/3-a jobban fejlődik a konduktív pedagógia alkalmazásával, mint bármely más módszerrel. Minél korábban kezdik el a konduktív nevelést egy kisgyermeknél, annál látványosabb javulást lehet elérni állapotában.

A konduktív pedagógiai program tervezésére, megvalósítására felkészített pedagógus a *konduktor*. A konduktorképzés a pedagógusképzés speciális ága, kialakítása ugyancsak Pető András nevéhez fűződik. A négyéves képzés 1968–1985 között felsőfokú, 1985-től konduktor-tanító szakon főiskolai szintű oklevelet adott. A konduktori oklevél a mozgássérültek pedagógiai úton való rehabilitációjára, a konduktív pedagógiával, oktatással

történő személyiségfejlesztésre, minden életkor számára csoportos és egyéni fejlesztő programok kidolgozására képesít általános iskoláskorúak számára.

A konduktív pedagógia szakirodalmának történeti áttekintése (annotált bibliográfia)

- A mozgásterápiai alapfogalmakról, módszereiről elsőként 1955-ben jelent meg főiskolai jegyzet *Mozgásterápiai irodalomgyűjtemény* címen a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Mozgásterápiai Tanszéke égisze alatt, amelynek Pető András volt a tanszékvezetője. Ebben az évben jelent meg Pető András tudományos cikke *Konduktív mozgásterápia mint gyógypedagógia* (Gyógypedagógia, 1955/1.) címmel, amelyben letette a konduktív mozgáspedagógia alapjait.
- Pető András nem publikált sokat, működésének lényegét, előadásait és gyakorlati bemutatásairól készült feljegyzéseit kollégái, utódai dolgozták fel. 1962-ben jelent meg a *Bevezető a konduktív mozgáspedagógiába. Pető András előadásai és gyakorlati bemutatói alapján* című főiskolai jegyzet, amelyet Pető két közvetlen munkatársa, az utód Hári Mária, valamint Székely Ily állított össze.
Ezt a kiadványt 1998-ban Balogh Erzsébet orvos, az intézet főigazgató-helyettese lektorálása mellett, Balogh Margit szerkesztő jóvoltából kiegészítő magyarázatokkal látták el, s ugyanazzal címmel látott napvilágot. (*Bevezető a konduktív mozgáspedagógiába. Pető András előadásai és gyakorlati bemutatói alapján. Szerk. Balogh Margit. 2. bővített kiadás, MPANNI, Budapest, 1998*)
- Pető András konduktív pedagógiai rendszerének első, tudományos összefoglalása az 1967-ben elhunyt Pető András utódjának, Hári Máriának, valamint Ákos Károly orvosnak a tollából jelent meg: *Hári Mária – Ákos Károly: Konduktív pedagógia. Tankönyvkiadó, Budapest, 1971*
A kétszáz oldalas átfogó tanulmányt mintegy 140 oldalnyi fényképanyag egészíti ki. A kötet tudományos megalapozottsága miatt 1978-ban és 1981-ben Osakában japánul, továbbá 1988–1990-ben angolul (London–New York) is kiadták.
- *Hári Mária – Kozma Ildikó – Horváth Júlia – Kőkúti Mária: A konduktív pedagógiai rendszer hatékony működésének alapelvei és gyakorlata* (Nemzetközi Pető Intézet, Budapest, 1991) című kötet „a konduktív nevelés Pető-rendszerét megismerni kívánóknak nyújt segítséget”, azaz a nem szakmabeli érdeklődők számára készült. A

kötet német nyelven is megjelent 1992-ben *Das Pető-System. Prinzipien und Praxis der konduktiven Erziehung* címmel.

- Az egykori főigazgató születésének 100. évfordulója tiszteletére 1993-ban jelent meg *Pető András (1893–1993)* címmel az alapítót bemutató kétnyelvű (angol és magyar) album.
- *Hári Mária: A konduktív pedagógia története. MPANNI, Budapest, 1997.*
A konduktív pedagógia fél évszázados történetének összegzését Hári Mária 1997-ben végezte el, számos személyes visszaemlékezéssel.
- *Hári Mária: Összehasonlító konduktív pedagógia* című munkája jegyzetként született meg IV. évfolyamos konduktor-tanító szakos hallgatók számára 1998-ban. A második, bővített kiadásra 2001-ben került sor, majd ez a kiadás 2008-ban ismét megjelent az MPANNI gondozásában.
- *A konduktív pedagógia feladatsorai* címmel 1998-ban CD-ROM jelent meg, amely Pető András és munkatársai által 1950 és 1975 között feljegyzett feladatsorokból készült válogatás. E feladatsorokat *Válogatás a Pető Gyakorlattár feladatsoraiból.* címmel Beck Ferencné és munkatársai jóvoltából 2002-ben ismét kiadták.
- Az intézet fontos kiadványaként jelent meg *Az ortofunkció alkalmazása* című, Deák Adrienn által összeállított kötet. (Bp., 2006)
- *Hári Mária (1923–2001)* címmel 2005-ben jelent meg az egykori főigazgatóra emlékező füzet, amely néhány személyes emlékezeten kívül Hári Mária rövid életrajzát és munkáinak jegyzékét is tartalmazza. A füzet 2007-ben angol nyelven is megjelent *Mári Hári and her conductive education* címmel.
- Hasonló szerkesztési elvek mentén jelent meg 2014-ben az *Emlékkönyv. Dr. Hári Mária 1923–2001.* című visszaemlékezés-kötet, Balogh Erzsébet és Horváth Dezsőné összeállításában és Kollega Tarsoly István szerkesztésében, már a Pető András Főiskola égisze alatt.
- Az elmúlt évek egyik legfontosabb kiadványa a 2008-ban megjelent *Feladatsorok a konduktív nevelésben* című kötet, amely 2010-ben angolul is megjelent *Task Series in Conductive Education* címmel. A kötetet Beck Ferencné jegyzi.
- *Járásfejlesztő eszköztár.* Mátyásiné Kiss Ágnes szerkesztésében a mozgássérült gyermekek járását fejlesztő eszközök gyűjteményét van hivatva bemutatni. MPANNI, Budapest, 2014

A Mozgássérültek Nevelőképző és Nevelőintézete 1971-ben Tudományos Közlemények címmel szakmai folyóiratot indított, majd két évvel később, 1973-ban megjelent a második kötet is.

1998-tól jelenik meg konduktív pedagógia szakmai folyóirata *Conductive Education Occasional Papers* címmel.

2015. december 18.

Kollega Tarsoly István